

Karim Rashid

Lepší život vd'aka dizajnu

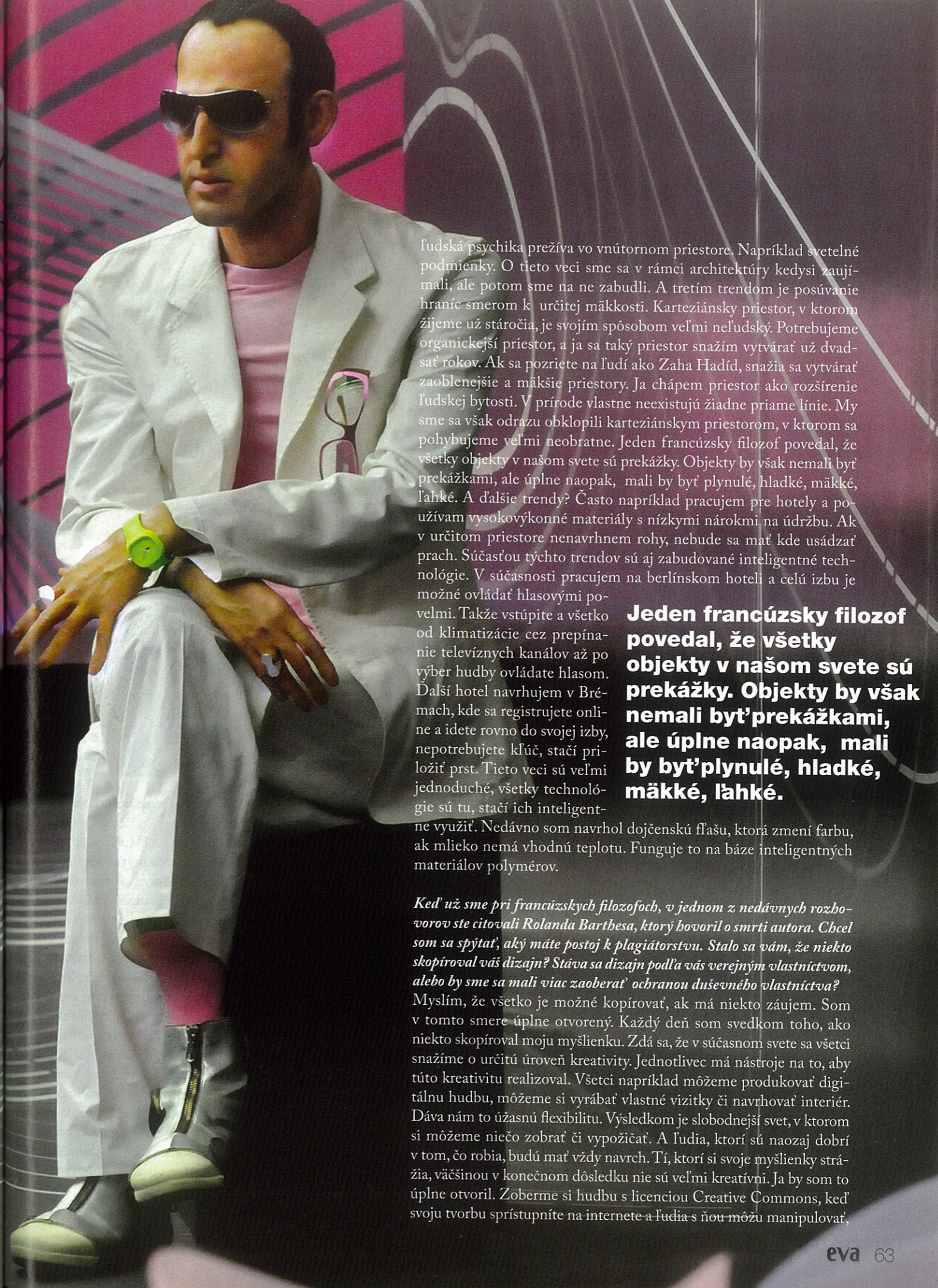
Text: Redakcia EVA v spolupráci so spoločnosťou GRUNT

Pri príležitosti konania budúročného festivalu architektúry a dizajnu (AND) developerská spoločnosť GRUNT pozvala na Slovensko svetoznámeho interiérového a produktového dizajnéra. Vo svojej brandži je omnoho ďalej ako v móde Giorgio Armani. Karim Rashid.

Hovorí sa, že svet módy tvaruje niekoľko veľkých mien a vlny, ktoré prichádzajú a odchádzajú. Čo však podľa vás definuje trendy v interiérovom a exteriérovom dizajne?

V zásade sa trendmi nenechávam príliš znepokojsť, nerozmýšľam nad nimi. Mnohé trendy však majú veľmi pragmatický pôvod. Napríklad v hip-hopovej móde existuje trend nohavíc s nízkym sedom. Vznikol tak, že vo väzniciach nie sú povolené opasky a bez opaskov nohavice padajú. Tento štýl sa vzápätí rýchlo preniesol do ulíc. Trendy neprichádzajú len tak bez príčiny, býva za nimi jasný dôvod. V súčasnosti je napríklad jednoznačným trendom ekodizajn. Je to trend alebo hnutie smerujúce k výrobe produktov, ktoré v absolútnej

miere zohľadňujú životné prostredie. Robím takto veľa vecí, nedávno som napríklad navrhol fľašu na vodu z kukurice. Na prvý pohľad by však nikto nepovedal, že hlavným materiálom je kukurica. Fľaša vyzerá fantasticky, ako objekt 21. storočia, ale je stopercentne biologicky rozložiteľná. Podobne je to aj v architektúre. Nedávno som robil interiér, kde je všetko stopercentne biologicky odbúrateľné – pričom pôsobí dojmom odpútaného, veľmi futuristického a výrazného priestoru, ktorý človeku prináša intenzívny zážitok. Ďalším príkladom môžu byť tapety, v súčasnosti máme stopercentne recyklovateľný papier, navrhol som niekoľko vzorov pre americké a nemecké firmy. Druhým veľkým trendom je dôraz na zážitok, ktorý

ľudská psychika prežíva vo vnútornom priestore. Napríklad svetelné podmienky. O tieto veci sme sa v rámci architektúry kedysi zaujímali, ale potom sme na ne zabudli. A tretím trendom je posúvanie hraníc smerom k určitej mäkkosti. Karteziánsky priestor, v ktorom žijeme už stáročia, je svojím spôsobom veľmi neľudský. Potrebujeme organickjší priestor, a ja sa taký priestor snažím vytvárať už dvadsať rokov. Ak sa pozriete na ľudí ako Zaha Hadíd, snažia sa vytvárať zaoblenejšie a mäkkšie priestory. Ja chápem priestor ako rozšírenie ľudskej bytosti. V prírode vlastne neexistujú žiadne priame línie. My sme sa však odrazu obklopili karteziánskym priestorom, v ktorom sa pohybujeme veľmi neobratne. Jeden francúzsky filozof povedal, že všetky objekty v našom svete sú prekážky. Objekty by však nemali byť prekážkami, ale úplne naopak, mali by byť plynulé, hladké, mäkké, ľahké. A ďalšie trendy? Často napríklad pracujem pre hotely a používam vysokovýkonné materiály s nízkymi nárokmi na údržbu. Ak v určitom priestore nenavrhnem rohy, nebude sa mať kde usádzať prach. Súčasťou týchto trendov sú aj zabudované inteligentné technológie. V súčasnosti pracujem na berlínskom hoteli a celú izbu je možné ovládať hlasovými poveleniami. Takže vstúpite a všetko od klimatizácie cez prepínanie televíznych kanálov až po výber hudby ovládajte hlasom. Ďalší hotel navrhujem v Bréme, kde sa registrujete online a idete rovno do svojej izby, nepotrebuje kľúč, stačí priložiť prst. Tieto veci sú veľmi jednoduché, všetky technológie sú tu, stačí ich inteligentne využiť. Nedávno som navrhol dojčenskú fľašu, ktorá zmení farbu, ak mlieko nemá vhodnú teplotu. Funguje to na báze inteligentných materiálov polymérov.

Jeden francúzsky filozof povedal, že všetky objekty v našom svete sú prekážky. Objekty by však nemali byť prekážkami, ale úplne naopak, mali by byť plynulé, hladké, mäkké, ľahké.

Keď už sme pri francúzskych filozofoch, v jednom z nedávnych rozhovorov ste citovali Rolanda Barthesa, ktorý hovoril o smrti autora. Chcel som sa spýtať, aký máte postoj k plagiátorstvu. Stalo sa vám, že niekto skopíroval váš dizajn? Stáva sa dizajn podľa vás verejným vlastníctvom, alebo by sme sa mali viac zaoberať ochranou duševného vlastníctva?

Myslím, že všetko je možné kopírovať, ak má niekto záujem. Som v tomto smere úplne otvorený. Každý deň som svedkom toho, ako niekto skopíroval moju myšlienku. Zdá sa, že v súčasnom svete sa všetci snažíme o určitú úroveň kreativity. Jednotlivec má nástroje na to, aby túto kreativitu realizoval. Všetci napríklad môžeme produkovať digitálnu hudbu, môžeme si vyrábať vlastné vizitky či navrhovať interiér. Dáva nám to úžasnú flexibilitu. Výsledkom je slobodnejší svet, v ktorom si môžeme niečo zobrať či vypožičať. A ľudia, ktorí sú naozaj dobrí v tom, čo robia, budú mať vždy navrch. Tí, ktorí si svoje myšlienky strážia, väčšinou v konečnom dôsledku nie sú veľmi kreatívni. Ja by som to úplne otvoril. Zoberme si hudbu s licenciou Creative Commons, keď svoju tvorbu sprístupníte na internete a ľudia s ňou môžu manipulovať,

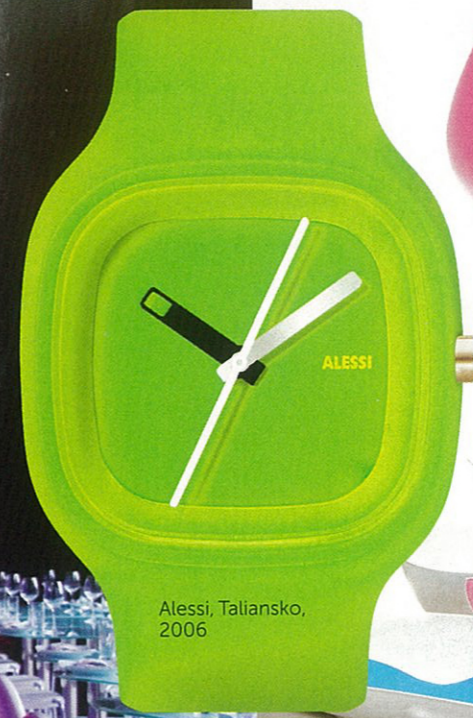
Kenzo Amour,
Kenzo, 2006

Ľudia, ktorí si svoje myšlienky strážia, väčšinou v konečnom dôsledku nie sú veľmi kreatívni.

robiť si s ňou, čo chcú. Vizualný svet svojím spôsobom kráča rovnakým smerom a mne to úplne vyhovuje.

Na tlačovej konferencii ste hovorili, že stredná a východná Európa môže svetu priniesť nové duchovné podnety. Ako konkrétne by tento región mohol obohatiť moderný dizajn?

To je ťažká otázka. Jedna vec, na ktorú si musia všetky kultúry dávať pozor, je globalizácia, ktorá v oblasti dizajnu môže viesť k homogénemu svetu. Ak totiž vyrobím objekt a predám z neho milión kusov, tak ovplyvním život minimálne miliónu ľudí. Ale pri architektúre, budovách a priestore môžete vytvoriť niečo jedinečné, keďže je to niečo, čo sa na rozdiel od priemyselného dizajnu neopakuje. Preto je dôležité budovať veci, ktoré zohľadňujú konkrétne miesto, ale zároveň sú zakotvené v danej kultúre a v mieste. Keď otvorím tento prospekt, vidím projekty, ktoré by mohli byť kdekoľvek. Tento objekt (projekt Brečtanka) vyzerá úplne rovnako ako obytný dom, ktorý som nedávno videl v Mexiku. Malo by tam byť niečo, nejaký podtón či nasmerovanie,

Alessi, Taliansko,
2006

Sceye, Švédsko

Matceramica, Portugalsko, 2007

V súčasnosti pracujem na berlínskom hoteli a celú izbu je možné ovládať hlasovými príkazmi. Takže vstúpite a všetko od klimatizácie cez prepínanie televíznych kanálov až po výber hudby ovládate hlasom.

čo by odkazovalo na korene vašej kultúry a dávalo ich do kontextu súčasného sveta. Napríklad vysoký modernizmus v štýle Bauhaus vznikol na jednoznačnom mieste, vzišiel z nemeckého citu pre čistou geometriu a rozšíril sa do celého sveta. V 60. a 70. rokoch celý svet zaujal taliansky dizajn, svojou farbou, formou, zrelosťou, dokázal sa rozšíriť do sveta a všetci sme ho dokázali prijať. Ale aj iné kultúry obsahujú prvky, ktoré sa môžu rozšíriť do celého sveta. Nedávno som robil na reštaurácii v Belehrade a využil som silné ornamentálne vzory, ktoré majú stovky rokov a pôvodne myslím pochádzajú z čias Osmanskej ríše. Napriek tomu pôsobia veľmi súčasne, nemajú v sebe nič neprirodené. Využil som tento prvok na podlahe, ktorá je z čierneho a bieleho mramoru. Všetci dookola opakujú, aké je to úžasné. Ten dizajn je neuveriteľne súčasný, ale je plný sémantiky a posolstiev, ktoré som čerpal z Belehradu a celého Srbska.

Máte nejaké nenaplnené sny?

Nezartujte, mám ich niekoľko tisíc. (smiech) Na to jeden život nestačí. Pred pár dňami som oslavoval 48. narodeniny, čo ma trochu vydesilo. Mám pocit, že musím urobiť množstvo vecí a čas neuveriteľne beží. Ale k mojim snom – pred pár rokmi som urobil auto pre Toyotu a nikdy sa nedostalo do vý-

roby. Mám pár výborných nápadov a rád by som robil na aute. Ale nie na aute v takom zmysle, ako si možno predstavujeme v súčasnosti. Nič také. Vlastne sa ani nečudujem, že to, čo som im navrhol, nezačali vyrábať, bolo to dosť radikálne. Rád by som okrem toho navrhol niekoľko múzeí

a galérií umenia. Minule som bol vo Varšave a rozprávali sme sa o projekte, ktorý som nazval Minútové múzeum. Predstavte si, že prídete do galérie a podlaha sa automaticky točí. Trvá to presne minútu, prezriete si exponáty a po minúte vyjdete tými istými dverami von. Takže ľudia sa v rámci prechádzky po námestí môžu zúčastniť rotujúcej výstavy. Môže tam byť móda, fotografie, umenie, architektúra.

Zaoberte sa pestrú paletou aktivít, dokonca aj DJ-ingom. Nie je náročné prechádzať z hudobného do vizuálneho sveta?

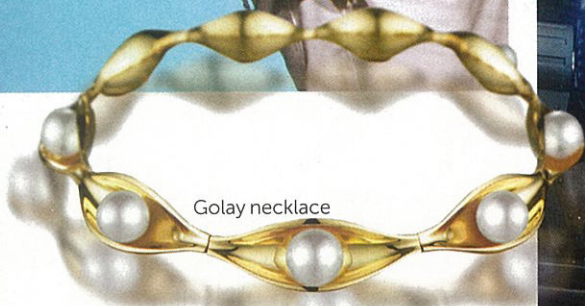
Veľa ľudí sa vyjadruje hudobným aj vizuálnym spôsobom. Ak sa pozriete na históriu rocku, tak napríklad Bob Dylan či Joni Mitchell si navrhovali obaly albumov. Včera som večeral s Matúšom Vallom, ktorý je architektom a zároveň hrá v skupine Para a navrhuje dizajn ich albumov. Myslím, že v konečnom dôsledku hudba predstavuje nehmotnú formu dizajnu a je súčasťou našej skúsenosti. Svet hudby a vizuálny svet vnímam ako neoddeliteľné.

Hovorili sme o tom, že ľudia určitým spôsobom vnímajú priestor, v ktorom sa nachádzajú. Väčšina ľudí dokáže vymenovať niekoľko módnych návrhárov, ale len málokto pozná mená dizajnérov,

Karim Rashid

Rodák z Káhiry s egyptsko-anglickou krvou v žilách chcel vždy niečo na realite meniť. Obdobie dospievania strávil čiastočne v Anglicku a čiastočne v Kanade. Tam v roku 1982 úspešne dokončil štúdium priemyselného dizajnu na Carleton Univerzity v Ottawe. Znalosti zo školy neskôr obohatil o ďalšie skúsenosti v talianskom Naples a rok pôsobil aj v Miláne, v slávnom dizajnerskom štúdiu Rodolfo Bonetto. Takto nasýtený informáciami sa v roku 1993 rozhodol otvoriť si svoje vlastné štúdio v New Yorku. Dnes má na konte množstvo spoluprác s takými značkami ako Nambé, Issey Miyake, Kenzo, Pure Design, Fasem, Guzzini, Tommy Hilfiger, Sony, Zanotta, Citibank, Alessi, Georg Jensen, Umbra, Prada a ďalšími. V súkromí je od septembra 2008 šťastne ženatý so Srbkou Ivanou Puric.

Golay necklace

ktorí navrhli veci okolo nich. Len málo ľudí tuší, kto navrhoval ich televízor. Čím to podľa vás je, že ľudia dizajnu nevenujú takú pozornosť?

Myslím, že sa to práve začína meniť, je to nový fenomén. Som veľmi vďačný médiám, že venujú pozornosť dizajnu.

Nedávno som sa v Moskve dozvedel, že za ostatných 7 rokov vzniklo 53 nových časopisov zameraných na architektúru a dizajn. Dôležitú úlohu zohrávajú médiá, ale aj záujem verejnosti o médiá. Ľudia si asi začínajú uvedomovať, že vďaka dizajnu môže byť ich život lepší. Uvedomujú si, že je skvelé obklopiť sa predmetmi ako iPhone. A ľudia sa prvýkrát začínajú zaujímať o to, kto všetky tie veci navrhuje. Ak sa vrátíme aj sto rokov dozadu, tak by sme mohli na prstoch jednej ruky spočítať mená, ktoré ľudia poznajú. Možno im niečo hovorí Charles Eames a v architektúre Lloyd Wright. Je neuveriteľné, ako málo poznáme takýchto ľudí, pričom v iných kreatívnych oblastiach poznáme básnikov, dramatikov, hudobníkov. Ale v dnešnej dobe ovplyvňuje fyzický svet náš každodenný život viac ako literatúra, poézia, či dokonca kinematografia. Takže by sme takýchto ľudí mali začať spoznávať.

Obdivujete nejakú konkrétnu značku, spoločnosť, produkt či krajinu za to, že prinášajú inovatívny dizajn a sú príkladom odvahy v oblasti dizajnu?

Karim ako DJ v reštaurácii
UFO v Bratislave.

Z tureckého Istanbulu pochádza malá spoločnosť, ktorá sa volá Gaia & Gino, pred štyrmi rokmi som pre nich vytvoril kolekciu. Gaia túto spoločnosť vybudovala úplne od základov, bez akéhokoľvek kapitálu, a teraz je známa a predstavuje svoje objekty po celom svete. V oblasti značiek je podľa mňa zaujímavé začať s niečím malým, čo prináša duch daného miesta a začať to exportovať do sveta. Ale obdivujem aj niektoré demokratické značky, ktoré robia skvelé veci. Takým príkladom je pre mňa Ikea. V roku 1984 som obdivoval Swatch, keď prišli s geniálnym nápadom vyrobiť plastické hodinky s tisíckami rôznych obmien. Nedávno som mal možnosť vyskúšať si v Indii ich nový automobil Tata, je to fantastická vec. A stojí len 2 500 dolárov. Je neuveriteľné, že na také niečo nikto neprišiel skôr, je to skvelý nápad. V Los Angeles zase začala nedávno jedna nová spoločnosť ponúkať auto, ktoré vyzerá ako malé lietadlo. Hneď som si ho musel objednať, stojí 18 000 dolárov a má spotrebu trištvrte litra na 100 kilometrov. Mohol by som pokračovať, po celom svete sa dejú zaujímavé veci.